

9. Navrhují vytvořit v jednotlivých státech národní mírové výbory vědců, v nichž budou bojovat proti válce společně vědci z oboru přírodních, technických a společenských věd.

10. Účastníci apelují na morální odpovědnost všech vědců světa, aby se zapojili do boje za mír, proti nebezpečí nukleární války. Tato odpovědnost vyplývá ze vztahu vědce k životu a lidstvu a vyžaduje také, aby vedl a vychovával mladou vědeckou generaci ke stejné odpovědnosti. Vědci mohou významně přispět k tomu, aby si lidé lépe uvědomili rizika a potenciální důsledky zbrojení, zejména jaderného zbrojení.

11. Účastníci setkání považují rozvoj široké mezinárodní spolupráce ve výzkumu problémů zajištění míru a odvrácení jaderné války za otázku životního významu. Doporučují, aby UNESCO a všechna mezinárodní vědecká sdružení zařadila výzkum těchto problémů na program jednání příslušných světových kongresů, sympózií a konferencí (pokud tak již neučinila), protože jejich řešením by mohla věda přispět k rozvoji mírového soužití.

12. Obracejí se na vědce celého světa s naléhavou výzvou, aby ve svých zemích a na mezinárodní úrovni aktivně vystupovali za uvolnění mezinárodního napětí, mírové soužití států s různými společenskými systémy, proti hrozbě jaderné války a za ochranu života, kdekoliv a kdykoli je ohrožen.

Komuniké XVII. mezinárodní konference redaktorů filozofických a sociologických časopisů socialistických zemí

Bratislava — Smolenice, 24.—28. X. 1983

V souladu s programem mnohostranné vědecké spolupráce akademií věd socialistických zemí se v Československé socialistické republice, ve Smolenicích, konala ve dnech 24.—28. října 1983 *XVII. mezinárodní konference redaktorů filozofických a sociologických časopisů socialistických zemí*.

Zúčastnily se jí delegace Bulharské lidové republiky, Maďarské lidové republiky, Německé demokratické republiky, Polské lidové republiky, Rumunské socialistické republiky, Svazu sovětských socialistických republik a Československé socialistické republiky.

Účastníky přivítal vědecký sekretář prezidia Slovenské akademie věd, člen korespondent SAV V. Mikuláš. Hlavní referát, *Místo a úkoly filozofických a sociologických časopisů v soudobém ideologickém boji*, přednesl místopředseda Slovenské akademie věd, akademik V. Cirbes. Zdůraznil, že systematická a tvůrčí ideologická práce je velmi důležitou a nedílnou součástí boje za uskutečnění historického poslání dělnické třídy. Etapa výstavby rozvinuté socialistické společnosti a jejího zdokonalování staví před ideologickou frontou nové velké a složité úkoly. V ideologické oblasti společenského života mají významné místo společenské vědy, zvláště marxisticko-leninská filozofie a sociologie, jejichž tvůrčí rozvoj musí napomáhat všestrannému zvýšení efektivnosti forem a metod ideologické a politickovýchovné práce. Efektivnost, operativnost a konkrétnost ideologické práce v období výstavby a zdokonalování rozvinutého socialismu závisí rozhodující měrou na tom, jak dalece společenské vědy teoreticky proniknou do podstaty dané etapy rozvoje socialismu, jakož i na stupni filozofického a sociologického poznání soudobých úspěchů vědy a technického pokroku. Aktivita společenských věd v ideologické oblasti je nedílným článkem jejich úzkého spojení s politikou strany, s praxí výstavby socialismu a s mezinárodním dělnickým a komunistickým hnutím. Filozofické a sociologické časopisy proto musí sehrát iniciativní úlohu při vytýčování a řešení nejzávažnějších ideově teoretických problémů. Musí srozumitelnou a přesvědčivou formou objasňovat pravdu o socialismu, jeho humánní a mírové podstatě; přispívat k hlubšímu rozpracování marxisticko-leninského chápání války a míru a ke kritice buržoazních koncepcí války a míru; musí odhalovat třídní zdroje a třídní funkci staronových variant buržoazních filozofických a sociologických koncepcí, významně stimulovat tvůrčí rozvoj marxisticko-leninského filozofického a sociologického myšlení.

Referát V. Cirbese vzbudil značný zájem a byl solidním teoretickým základem pro bohatou diskusi. Pozornost diskutujících se soustředila na následující otázky: 1. hlavní zvláštnosti soudobého ideologického boje, úloha společenských a přírodních věd v tomto boji, zejména proti různým formám iracionalismu a mystiky; 2. výsledky práce redakcí v souvislosti s výročí K. Marxe a v souvislosti s posledními mezinárodními kongresy: filozofickým, sociologickým a politologickým; 3. základní úkoly časopisů při zdokonalování ideologické práce mezi pracujícími v socialistických ze-

mích, zvláště mezi mládeží; 4. stanovení smyslu a rozpracování nových forem dialogu mezi marxisty a pokrokovými silami v buržoazních zemích především z hlediska humanistického řešení soudbových globálních problémů; 5. úkoly na poli rozšiřování kontaktů s pokrokovými filozofy a společenskovědními pracovníky rozvojových zemí.

Členové delegací všech zemí, které se konference účastnily, přednesli konkrétní, konstruktivní a perspektivní návrhy, jak kvalitativně zvýšit účinnost výsledků práce filozofů a sociologů. Soudobá nová mezinárodní situace nepochybně vyžaduje ještě hlubší analýzu základních tendencí a hybných sil rozvoje společnosti a nalezení pravdivých odpovědí na otázky, před které je nyní postaveno lidstvo. V souladu s ústředním tématem porady upozornilo zasedání sociologické sekce na to, že sociologické časopisy musí v současné etapě ideologického boje soustředit pozornost na objasnění klíčových problémů, především globálních problémů války a míru, otázek socialistického internacionalismu a sociálních hybných sil intenzifikace socialistické ekonomiky. Tato orientace vyžaduje spolupráci s ekonomickými vědami, vyžaduje, aby byla věnována větší pozornost sociálně psychologickým aspektům ideologického boje. Vzhledem k tomu, že se tento boj výrazně zosťuje, je neobyčejně důležité dále upevňovat tvůrčí spolupráci redakcí filozofických a sociologických časopisů, zvýšit kvalitu a efektivnost jejich práce.

Účastníci konference konstatovali, že komuniké, které bylo přijato na předešlé poradě v Berlíně, redakce filozofických a sociologických časopisů v zásadě splnily.

Dále posoudili a přijali konkrétní závěry týkající se rozšíření spolupráce filozofických a sociologických časopisů:

1. V zájmu zabezpečení efektivnější vazby mezi teoretickými otázkami marxistickoleninské filozofie, které se na poradě diskutují, a praktickou organizací spolupráce časopisů a filozofů zúčastněných zemí musí redakce, jež připravuje poradou, včas vypracovat návrh programu a přesně formulovat téma porady. Je žádoucí, aby podklady zaměřené k hlavnímu tématu a případné další materiály rozeslala pořádající redakce ostatním účastníkům předem, aby bylo možno se připravit na diskusi.

2. Účastníci konference doporučují, aby kromě každoroční porady redaktorů filozofických a sociologických časopisů byla organizována dvoustranná setkání redakcí s cílem výměny zkušeností a materiálů na základě vzájemné dohody. Příští XVIII. konference se bude konat v Maďarsku na podzim 1984. Tématem jednání bude: *Úloha socialistické společnosti v historickém vývoji lidstva*. V souvislosti s výročí G. Lukáče bude jedno zasedání konference věnováno analýze filozofického dědictví G. Lukáče.

3. Účastníci konference pokládají za nezbytné pokračovat ve vydávání tematických čísel filozofických a sociologických časopisů. Redakce *Deutsche Zeitschrift für Philosophie* předpokládá, že v r. 1984 vydá na základě mnohostranné mezinárodní spolupráce jedno číslo časopisu věnované tématu *Vzájemné spojení vědeckotechnického, sociálního a kulturního pokroku*. Účastníci dále soudí, že je důležité, aby byly systematicky organizovány mezinárodní diskuse u „kulatého stolu“, které by svolávaly iniciativně redakce časopisů. Žádají redakci časopisu *Voprosy filosofii*, aby v r. 1984 zorganizovala diskusi u „kulatého stolu“ na téma: *Sociálně filozofické problémy boje za mír a sociální pokrok* a aby na náklady Akademie věd SSSR pozvala na tuto diskusi dva zástupce z každé socialistické země.

4. Redakce časopisů vyvinou úsilí, aby se co nejvíce zlepšila vzájemná informovanost o nových publikacích z oblasti filozofie a sociologie; za tím účelem zpracují přehledy literatury, recenze, anotace nebo seznamy titulů publikovaných prací. Je třeba též zajistit vzájemnou informaci (ve formě přehledů nebo krátkých konspektů) o nejvýznamnějších teoretických diskusích na stránkách časopisů, jakož i o dosažených výsledcích.

5. Účastníci konference pokládají za účelné, aby průměrně jednou za pět let vypracoval každý časopis jeden až dva přehledy o tom, k jakým výzkumným výsledkům se v oblasti rozpracovávání aktuálních problémů dospělo ve významných teoretických a ideologických diskusích, které proběhly či probíhají ve filozofickém a sociologickém životě socialistických zemí. Na konferencích je nutno věnovat více času tomu, aby se účastníci mohli seznámit s nejdůležitějšími materiály publikovanými na stránkách časopisů i s různými formami práce redakcí, pokud jde o přípravu materiálů k publikaci.

Na poradě byla předložena řada perspektivních návrhů. Je třeba zabezpečit, a) aby se poradě účastnili představitelé dalších socialistických zemí (Mongolska, Vietnamu, Kuby a dalších), které dosud nebyly pravidelně na poradách zastoupeny; b) aby se periodicky vydávala čísla časopisů, která by měla charakter přehledu problémů a byla připravena vždy jednou z redakcí na základě mnohostranné mezinárodní

spolupráce; c) aby se v rámci mnohostranné spolupráce socialistických zemí začaly v budoucnu vydávat mezinárodní filozofický časopis a mezinárodní sociologický časopis.

Bylo rozhodnuto, že se na další poradě budou tyto návrhy dále posuzovat na základě konzultací s příslušnými orgány všech zemí, jež se účastní porad.

Při dalším zkvalitňování vědecké a ideologické práce sehraje významnou úlohu příští, XI. světový sociologický kongres.

Zasedání představitelů sociologických časopisů přijalo následující doporučení:

1. Téma XI. světového sociologického kongresu bude též tématem zasedání sociologické sekce XVIII. mezinárodní porady redaktorů filozofických a sociologických časopisů v Budapešti 1984.

2. Pro XI. světový sociologický kongres redakce společnými silami připraví publikaci o rozvoji sociologie v socialistických zemích. Pro její přípravu bude využit „kulatý stůl“ Mezinárodní varnské sociologické školy, která se bude konat v Moskvě v r. 1985.

Účastníci konstatovali, že spolupráce filozofických a sociologických časopisů se rozvíjí úspěšně, i když se dosud nepodařilo všechny plány zcela realizovat. Zkušenost ukázala, že je účelné řešit některé konkrétní problémy na úrovni dvoustranné spolupráce.

Vedoucí delegací přijal tajemník ÚV KSS soudruh Ludovít Pezlár. Všichni účastníci upřímně poděkovali redakcím časopisů *Filozofia* a *Sociológia*, Slovenské akademii věd a Československé akademii věd, jakož i ÚV KSS, za dobrou organizaci konference, která přispěla k úspěšné práci.

Protokol podepsali:

za Bulharskou lidovou republiku: Ivan Kalajkov

za Maďarskou lidovou republiku: Ferenc L. Lendvai

za Německou demokratickou republiku: Günther Klimaschewski

za Polskou lidovou republiku: Michal Hempolinski

za Rumunskou socialistickou republiku: Ion Iordachel

za Svaz sovětských socialistických republik: V. S. Semjonov

za Československou socialistickou republiku: Vladimír Cirbes

Typy, typologie a metody jejich vytváření

(Kapitoly ze sociologických metod a technik V. — Cikháj 10. X. 1984 — 14. X. 1983. Odborný garant semináře a redaktor sborníku: *Jan Řehák*, organizační garant semináře: *Hynek Jerábek*.)

Páté pokračování kapitol ze sociologických metod a technik, pořádaných sekci metod a technik Československé sociologické společnosti při CSAV, bylo koncipováno na základě dvou vzájemně se doplňujících hledisek: hlediska nezbytného teoretického a metodologického zázemí užití konkrétních vědeckých metod ve společenských vědách a tedy i v sociologii a hlediska praktické využitelnosti probíraných metod a technik.

Dnes, kdy je zřejmé, že využití sociologické vědy ve společenské, zejména pak řídicí praxi musí být založeno na kvantifikovaných poznatcích, (1) zvláště vystupuje do popředí nezbytnost v každém jednotlivém případě vyřešit vztah teorie a empirie. Teorie začleňuje jev do širšího ověřeného konceptuálního rámce. Pozorování a měření jevu, empirie, směřuje nejenom k prohloubení poznání, ale i k možnosti navodit její žádoucí změnu.(2)

(1) Například nelze jenom verbálně odpovědět na otázku, jak se váže vývoj mezd na vývoj hmotné motivace (zainteresovanosti) a naopak; právě tak není možné pouhými slovy, bez čísel, vyjádřit závislost mezi rozvojem kádrových struktur a ekonomickým rozvojem podniků. Přitom znalost těchto závislostí umožní těsněji propojovat řízení kádrově personální s řízením ekonomickým, jak to požaduje *Soubor opatření*.

(2) Například znalost závislostní křivky, tvaru a těsnosti závislosti mezi skutečnými výdělky a hmotnou motivací (zainteresovaností) a mezi oběma těmito faktory a hospodářskými výsledky by mohla mít velký význam pro rozhodování o nákladových i důchodových aspektech odměňování práce a usměrňování mzdových prostředků.